

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ НОТАРІАТ ТА НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Нотаріат в Україні характеризується наявністю як приватно-правових так і публічно-правових засад, які визначають його сутність та зміст. Згідно ст. 1 Закону України «Про нотаріат» нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені Законом України «Про нотаріат», з метою надання їм юридичної вірогідності [1].

Поділяють законодавче визначення нотаріату С. Я. Фурса, К. Ф. Досінчук, які нотаріат розглядають як сукупність нотаріальних органів, на яких покладено обов'язок вчинення нотаріальних дій (здійснення правоохоронної та правозахисної функції), регулювання та контролю за їх організацією, захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, що мають здійснюватись відповідно до чітко визначеного змісту і процесу, передбаченого чинним законодавством України [2, с. 37; 3, с. 132].

Д. Вдовічена, О. Меленко зауважують, що нотаріат – це система державних органів і посадових осіб, і відповідно до чинного законодавства вони діють з визначеною законом метою шляхом виконання певних завдань, реалізуючи конкретні функції й те, що нотаріат має певну організаційну побудову у формі організаційної структури [4, с. 89].

У свою чергу, О. Л. Статюк нотаріат визначає як сукупність уповноважених державою суб'єктів, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад та держави у нотаріальній сфері [5, с. 104].

О. В. Коротюк під нотаріатом розуміє правовий інститут, що забезпечує реалізацію, охорону та захист прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, територіальних громад, а також держави через належне здійснення

уповноваженими державою особами своїх повноважень у сфері нотаріальної діяльності, реалізації їхніх прав і обов'язків у зазначеній сфері з підстав, у межах і з метою, встановлених законом [6, с. 9]. Тотожну позицію поділяють і Л. С. Сміян, Ю. В. Нікітін, П. Г. Хоменко [7, с. 12].

В. Г. Шишленко визначає нотаріат як інститут громадянського суспільства, що представляє собою самоврядне професійне співтовариство нотаріусів, наділених владними повноваженнями, які здійснюють від імені України публічну діяльність по реалізації функції держави, щодо захисту прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб і суспільства в цілому, шляхом вчинення нотаріальних дій на принципах професіоналізму, неупередженості та незалежності [8, с. 973]

Ми погоджуємось із доктринальним розумінням нотаріату запропонованим В. О. Зуєвою, А. М. Аксьоновою, Н. А. Кальницькою згідно якого нотаріат – це сукупність норм, які регулюють на основі поєднання публічних і приватних інтересів суспільні відносини в сфері організації нотаріату і нотаріальної діяльності з метою укріплення і захисту прав та інтересів приватних осіб [9].

З метою проведення співвідношення понять нотаріат та нотаріальна діяльність, з'ясуємо доктринальне розуміння поняття нотаріальна діяльність.

І. П. Фріс зауважує, що термін «нотаріальна діяльність» в Законі України «Про нотаріат» використовується 24 рази при визначені основоположних характеристик реалізації нотаріальної функції, однак, на превеликий жаль, тлумачення цього терміну, а ні в цьому законі, а ні в інших нормативних актах не здійснюється [10, с. 45].

І. А. Гамаль нотаріальну діяльність визначає як вид публічно-правової правозастосовної діяльності, здійснюваної спеціально уповноваженими особами від імені держави, по охороні і захисту прав і законних інтересів осіб, шляхом здійснення передбачених законом нотаріальних дій [11, с. 414].

В. Г. Шишленко пропонує прийняття Закону «Про організаційні засади діяльності нотаріату України», в якому треба закріпити основні поняття нотаріальної діяльності, завдання нотаріату, більш чіткі гарантії нотаріальної

діяльності і позначити систему доступу до професії, рамки дисциплінарної та адміністративної відповідальності, а також визначити статус і компетенцію регіональної і центральної нотаріальної палати, а також прийняття «Нотаріально-процесуального кодексу України» [8, с. 974-975].

Н. В. Ільєва під нотаріальною діяльністю розуміє дії уповноваженої державою особи, якій делеговані певні повноваження на посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення та вчинення інших нотаріальних дій з метою надання їм юридичної достовірності [12, с. 28].

М. С. Долинська під нотаріальною діяльністю розуміє різновид юридичної діяльності, що має превентивний (попереджувальний) характер і містить сукупність постійно або систематично здійснюваних публічних дій, спрямованих на юридичне закріплення безспірних цивільних прав і фактів (надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам), які виконуються органами нотаріату та квазінотаріату з метою забезпечення захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які звернулися по вчинення нотаріальних дій [13, с. 83].

І. П. Фріс нотаріальну діяльність визначає як врегульовану законом, іншими нормативними актами професійну непадприємницьку діяльність особи, що має статус нотаріуса, або особи, яка наділена правом вчинення окремих нотаріальних дій, пов'язану із посвідченням прав та фактів, що мають юридичне значення, вчинення інших дій з метою надання їм юридичної вірогідності, а також надання громадянам і юридичним особам кваліфікованої юридичної консультативної допомоги [10, с. 48].

Ми поділяємо концепцію Л. В. Єфіменко, яка у своєму дисертаційному дослідженні «Правова охорона цивільних прав та інтересів у нотаріальній діяльності» акцентує увагу на тому, що нотаріат і нотаріальна діяльність – різні, але взаємопов'язані поняття через прояв у них терміну «нотаріат», однак співвідносяться як правовий інститут і система правовідносин, що виникають у зв'язку з нотаріальною діяльністю та її організацією [14, с. 17].

Висновки. Нотаріат – це правовий приватно-публічний інститут, що забезпечує охорону й захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб шляхом вчинення нотаріальних дій від імені держави. Приватність нотаріату полягає у тому, що будучи представником вільної професії як нотаріус, так і уповноважені державою посадові особи, на які покладено обов’язок посвідчувати права та факти, що мають юридичне значення незалежно здійснюють свої повноваження з метою охорони та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у приватноправовій сфері; а також надають додаткові послуги правового та технічного характеру, які не пов’язані із вчиненими нотаріальними діями; консультують з правових питань, складають проекти документів тощо. Публічний характер нотаріату проявляється у делегуванні державою повноважень як нотаріусу, так і уповноваженим державою посадовим особам щодо посвідчення прав та фактів, що мають юридичне значення з метою надання їм юридичної вірогідності; здійснення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, фінансового моніторингу нотаріусом тощо.

Нотаріальна діяльність – це здійснена від імені держави професійна, охоронювана законом діяльність нотаріуса та інших уповноважених на вчинення нотаріальних дій посадових осіб, яка спрямована на надання офіційної юридичної сили, юридичної вірогідності правам, фактам і документам.

Список використаної літератури

1. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. із змінами та доп. *Відом. Верхов. Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
2. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: навч. пос. К.: А.С.К., 2001. 976 с.
3. Досінчук К. Ф. Поняття, завдання та функції нотаріату в Україні: окремі аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2013. С. 131–134.
4. Вдовічена Д., Меленко О. Правова природа нотаріальної юрисдикції. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 88–92.

5. Стасюк О. Л. Адміністративно-правові засади діяльності інституту нотаріату у сфері реалізації правозахисної функції в Україні. *Приватне та публічне право*. 2018. № 2. С. 103-107.
6. Коротюк О. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат». Харків: Право, 2012. 641 с.
7. Сміян Л. С., Нікітін Ю. В., Хоменко П. Г. Нотаріат в Україні: навч. пос. К.: КНТ, 2009. 632 с.
8. Шишленко В. Г. Правове регулювання та організація діяльності нотаріату України. *Форум права*. 2010. № 4. С. 971–975.
9. Зуєва В. О., Аксьонова А. М., Кальницька Н. А., Нотаріат як публічно-правовий інститут охорони та захисту прав громадян URL: <https://nau.edu.ua/>
10. Фріс І. П. До поняття нотаріальної діяльності. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 33. С. 44–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_33_8
11. Гамаль І. А. Сучасний стан розвитку системи нотаріату в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 2. С. 411 – 418.
12. Ільєва Н. В. Нотаріальна діяльність як предмет адміністративно-правового регулювання. *Правова держава*. 2014. № 17. С. 27-31.
13. Долинська М. С. Особливості реалізації нотаріальної діяльності в незалежній Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 75–84.
14. Єфіменко Л. В. Правова охорона цивільних прав та інтересів у нотаріальній діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 22 с.